

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

Warszawa, czerwiec 2011r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	3
Sytuacja demograficzna	4
Rynek pracy	5
Sytuacja społeczna	12
Edukacja i wykształcenie	15
Spis ilustracji.....	18

Opracowanie:

Ewelina Ludwicka
Wydział Monitorowania
Departament Zarządzania EFS
Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

Wprowadzenie

Głównym celem niniejszego opracowania jest poddanie analizie sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie mazowieckim w obszarach oddziaływania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) 2007-2013. Celem opracowania jest jednocześnie wskazanie istotnych problemów, które pojawiają się na regionalnym rynku pracy oraz w obszarze edukacji i integracji społecznej. Analiza może być tym samym wykorzystywana przez regionalnych decydentów, tj. władze regionalne i lokalne do celów planowania aktywnej polityki rynku pracy oraz stanowi zachętę do podejmowania pogłębionych analiz na poziomie lokalnym.

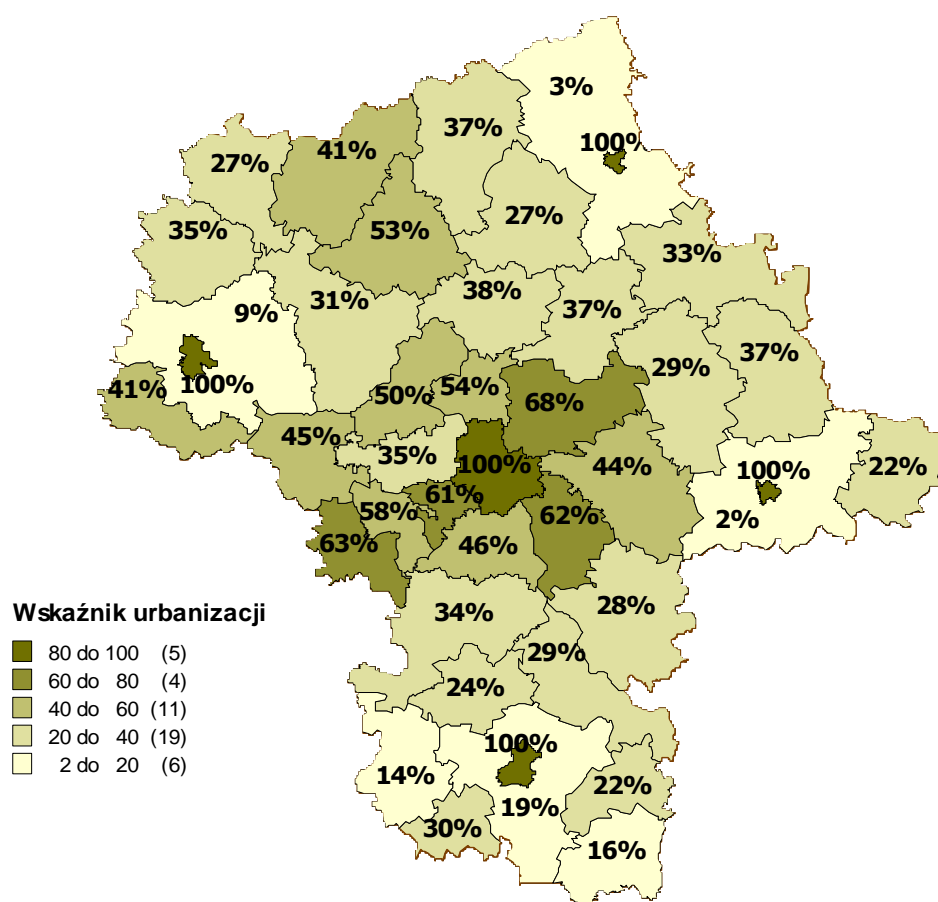
ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

Sytuacja demograficzna

Mazowsze jest największym ze wszystkich województw – zajmuje obszar 35,6 km², na którym zamieszkuje ponad 5,2 mln ludności. W regionie występuje wyższy udział kobiet wśród mieszkańców (52,2%) niż na poziomie kraju (51,7%). Najwyższym odsetkiem kobiet w ludności wyróżnia się Warszawa (54%), natomiast najniższym powiat ostrołęcki (49,3%). W Warszawie mieszka również znacząca część mieszkańców całego Mazowsza (32,8%).

Na wykresie poniżej przedstawiono wskaźnik urbanizacji w powiatach województwa mazowieckiego. Warto zaznaczyć, iż Mazowsze charakteryzuje się wyższym udziałem ludności mieszkającej w miastach (64,6%) niż średnia dla kraju (60,9%). Jednakże wysoki poziom urbanizacji regionu wynika przede wszystkim z funkcjonowania pięciu miast z Warszawą na czele. W znacznej większości powiatów (34 z 44) odsetek ludności mieszkającej w miastach jest niższy od średniej dla kraju (60,9%). Najniższy wskaźnik urbanizacji występuje w powiecie siedleckim (2,3%).¹

Rysunek 1 Wskaźnik urbanizacji w powiatach woj. mazowieckiego (III kwartał 2010 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

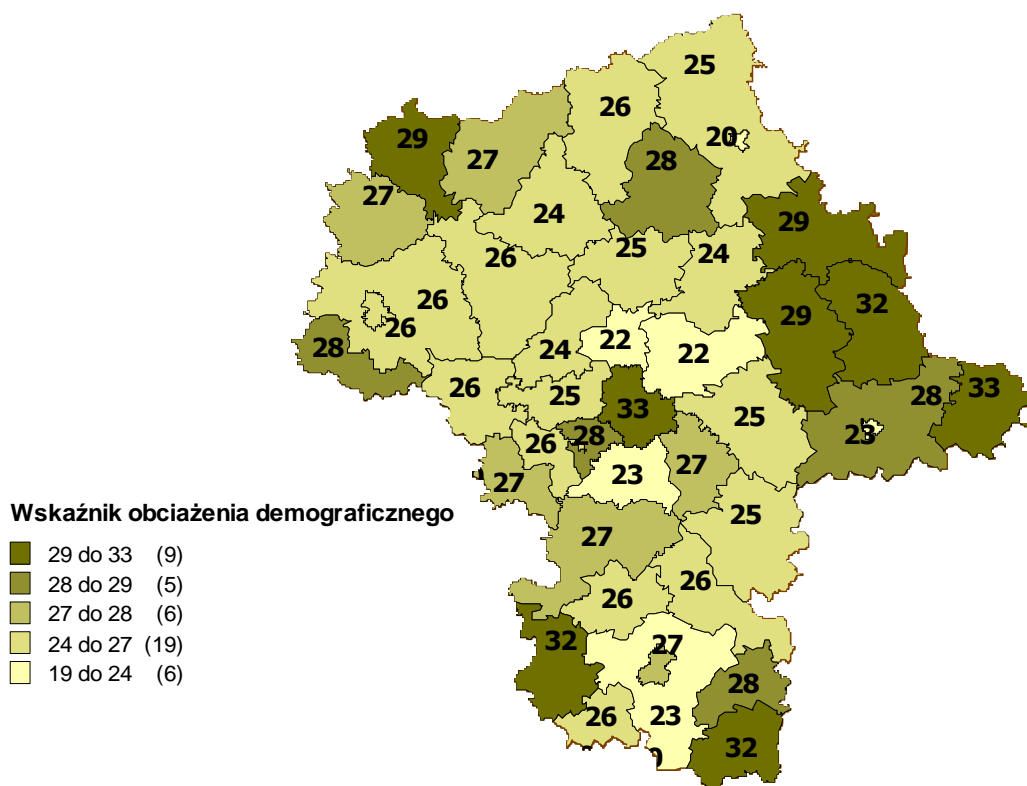
Mazowsze znalazło się w grupie trzech województw o najwyższym wskaźniku obciążenia demograficznego rozumianego jako liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym (łódzkie, świętokrzyskie). Według danych za 2010 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym w województwie przypadało 28 osób w wieku poprodukcyjnym (Polska 26,2). Warto zaznaczyć, iż w pięciu powiatach (łosicki, Warszawa, sokołowski,

¹ Dane BDL GUS według stanu na koniec III kwartału 2010 r.

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

przysuski i lipski) wskaźnik obciążenia demograficznego wynosi powyżej 30 osób. W Warszawie przypadają ponad 33 osoby w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Natomiast najniższe obciążenie demograficzne występuje w Ostrołęce (19,6).

Rysunek 2 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (2010 r.)

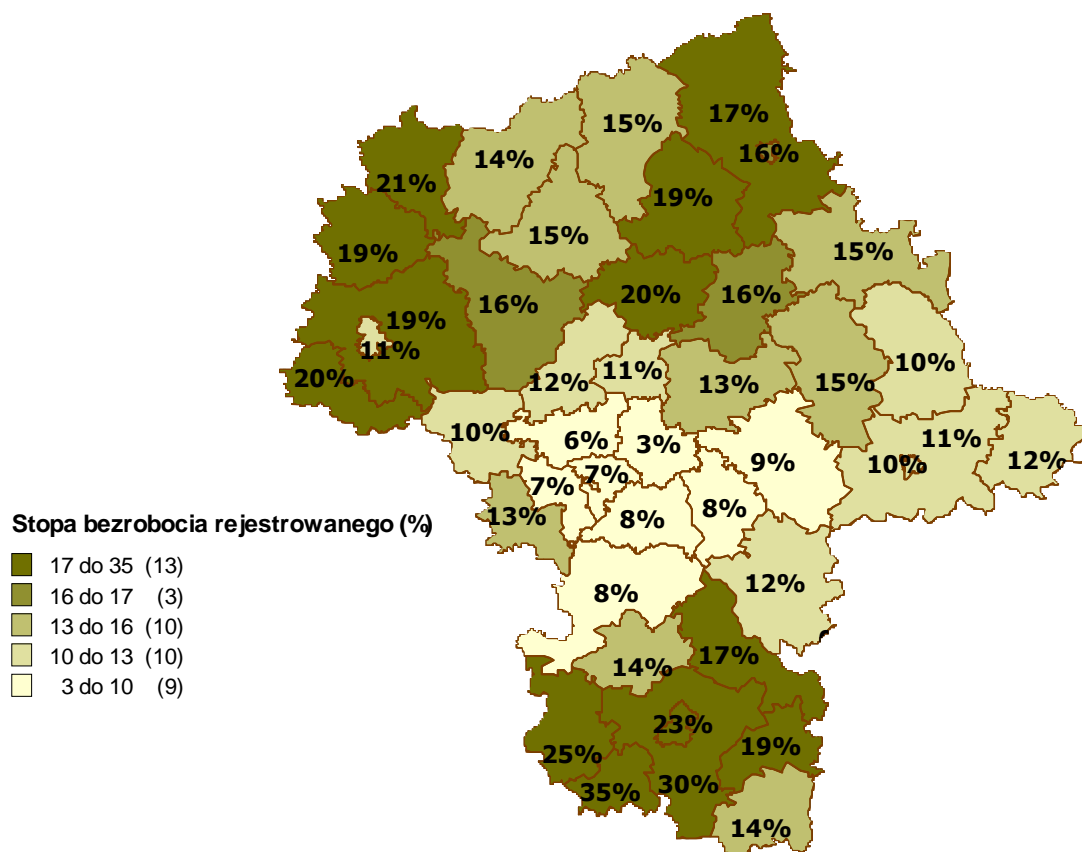
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Rynek pracy

Zgodnie z danymi urzędów pracy, stopa bezrobocia rejestrowanego w 2010 r. na Mazowszu wyniosła 9,4% i była niższa od średniej dla kraju o 2,9 pkt. proc. Nieznacznie korzystniejsza sytuacja dotyczy Wielkopolski, gdzie występuje bezrobocie o 0,2 pkt. proc. niższe niż w regionie mazowieckim. W stosunku do sytuacji sprzed roku, kiedy stopa bezrobocia na Mazowszu była najniższa w kraju, poziom bezrobocia w województwie mazowieckim wzrósł o 0,4 pkt. proc. (Polska o 0,2 pkt. proc.). Warto wskazać na **wyraźne zróżnicowanie poziomu bezrobocia na lokalnych rynkach pracy wewnątrz województwa**. Bezrobocie w różnym stopniu dotyka mieszkańców poszczególnych powiatów w regionie i waha się od 3,4% w Warszawie do 35,1% w powiecie sztytowieckim (różnica wynosi 31,7 pkt. proc.). Należy podkreślić, iż na niską stopę bezrobocia rejestrowanego w województwie wpływa niezmiennie niski poziom bezrobocia od 2004 r. dla powiatów: grodzkiego, grójeckiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego, warszawskiego zachodniego oraz Warszawy. **Powiaty o stosunkowo wysokim poziomie bezrobocia skoncentrowane są w północnej (z wyjątkiem Płocka) i południowej części regionu**. Warto zaznaczyć, iż pomimo nasilenia się bezrobocia w 2010 r. na poziomie województwa (w tym również Warszawy o 0,6 pkt. proc.), w części regionu zmniejszyła się stopa bezrobocia. Spadek wskaźnika bezrobocia dotyczył 13 powiatów, w tym sztytowieckiego (0,2 pkt. proc.). Poprawa sytuacji na rynku pracy w porównaniu do 2009 r. była najbardziej widoczna w powiecie makowskim (2,1 pkt. proc.).

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

Rysunek 3 Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach woj. mazowieckiego (IV kwartał 2010 r.)

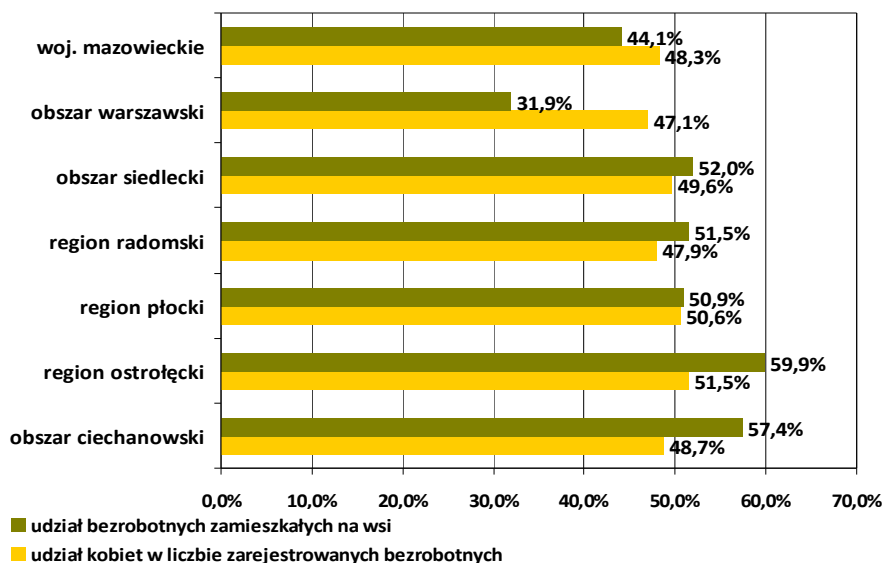
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Na terenie województwa mazowieckiego zarejestrowanych było ponad 238,3 tys. osób bezrobotnych², w tym blisko 115,1 tys. kobiet. Największa liczba bezrobotnych mieszkała w Warszawie (38,6 tys.), Radomiu (21,4 tys.) i powiecie radomskim (16,9 tys.). Znacząca większość osób bezrobotnych (84%) nie posiadała prawa do zasiłku. W ciągu roku liczba bezrobotnych wzrosła o 6,2% (Polska 3,3%). Jednocześnie warto wskazać, iż sytuację kobiet na mazowieckim rynku pracy nadal należy uznać za trudną - liczba bezrobotnych kobiet wzrosła o 6,6%, tym samym zwiększając ich udział w grupie bezrobotnych z 48,1% do 48,3%. Największy wzrost bezrobotnych kobiet występował w Warszawie (o 24%). Również w strukturze bezrobotnych ze względu na płeć widać zróżnicowanie w poszczególnych powiatach regionu. Najwyższy odsetek kobiet w grupie osób bezrobotnych na koniec IV kwartału 2010 r. występował w Ostrołęce (54,3%), natomiast najniższy udział kobiet dotyczył powiatu garwolińskiego (42,7%). W siedmiu powiatach (ostrołęcki, Ostrołęka, ostrowski, przasnyski, sierpecki, Płock, Siedlce) udział kobiet w liczbie osób bezrobotnych przekroczył 51%. Warto również wspomnieć, iż na koniec 2010 r. 44,1% bezrobotnych stanowiły osoby zamieszkałe na wsi. W 2010 r. występowało niższe tempo wzrostu liczby osób bezrobotnych z terenów wiejskich w stosunku do ogółu bezrobotnych - w porównaniu do 2009 r. udział osób mieszkających na wsi w grupie bezrobotnych zmniejszył się o 0,9 pkt. proc., choć liczba osób bezrobotnych z obszarów wiejskich wzrosła o 4%.

² Dane przedstawione w analizie dotyczące struktury zarejestrowanych osób bezrobotnych przedstawiono w oparciu o *Rynek pracy woj. mazowieckiego w 2010 r.*, WUP w Warszawie, kwiecień 2011 r.

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

Rysunek 4 Udział kobiet i mieszkańców obszarów wiejskich w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w woj. mazowieckim w 2010 r.

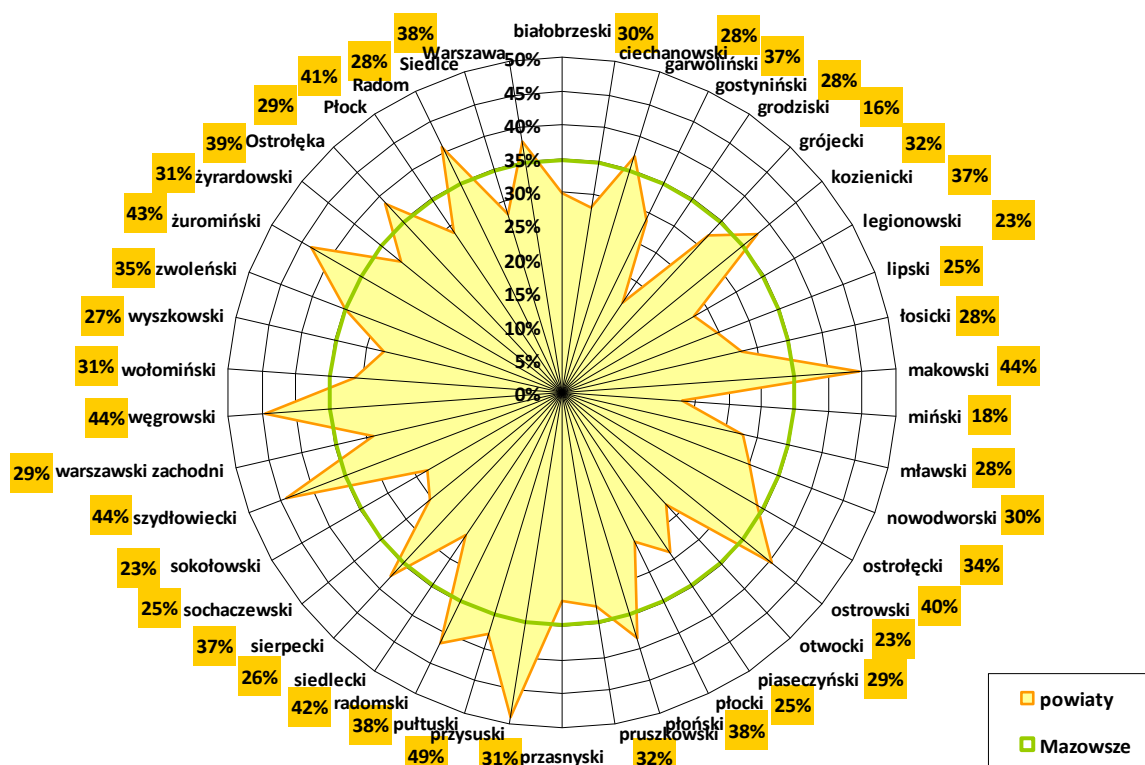
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Rynek pracy woj. mazowieckiego w 2010 r.*, WUP w Warszawie, kwiecień 2011 r.

Struktura osób bezrobotnych w województwie mazowieckim ze względu na wykształcenie nie odbiega znacząco od struktury bezrobotnych na terenie całego kraju. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, tj. 27% (Polska 28%) oraz gimnazjalnym i niższym - 28% (28%). Odsetek osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz policealnym i średnim zawodowym był taki sam jak w całym kraju i wynosił odpowiednio 11% i 22%. Na Mazowszu występuje jednak nieco wyższy udział osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym (12%) niż na poziomie kraju (10%). Na powyższe wpływa zapewne fakt znacznego udziału osób bezrobotnych z Warszawy w grupie bezrobotnych zarejestrowanych na terenie województwa (16,2%). Jednocześnie warto zaznaczyć, iż w porównaniu do 2009 r. na Mazowszu zwiększył się udział osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem o 1,2 pkt. proc.

W strukturze osób bezrobotnych w 2010 r. wystąpiły pozytywne zmiany biorąc pod uwagę czas pozostawania bez pracy. **W województwie mazowieckim zmniejszył się udział osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy** z 40,8% w 2009 r. do 34,6% w 2010 r. Niemniej, należy wskazać znaczące dysproporcje pomiędzy powiatowymi rynkami pracy. Najniższy udział długotrwale bezrobotnych odnotowano w powiecie grodziskim (16%), natomiast najwyższy w powiecie przysuskim, gdzie aż blisko połowa osób pozostaje bez pracy (49%) należy do grupy długotrwale bezrobotnych. Poza wspomnianym powiatem przysuskim, w siedmiu powiatach udział długotrwale bezrobotnych przekroczył 40%. Warto zwrócić uwagę na powiat szydłowiecki, który poza najwyższym poziomem bezrobocia rejestrowanego w województwie (35,1%), dotknięty jest również wysokim odsetkiem długotrwale bezrobotnych (44%). Jednocześnie, na warszawskim rynku pracy, gdzie występuje najniższa w regionie stopa bezrobocia (3%), blisko 35% bezrobotnych pozostawało bez pracy w okresie powyżej 12 miesięcy.

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

Rysunek 5 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych dłużej niż rok wśród bezrobotnych ogółem w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Rynek pracy woj. mazowieckiego w 2010 r.*, WUP w Warszawie, kwiecień 2011 r.

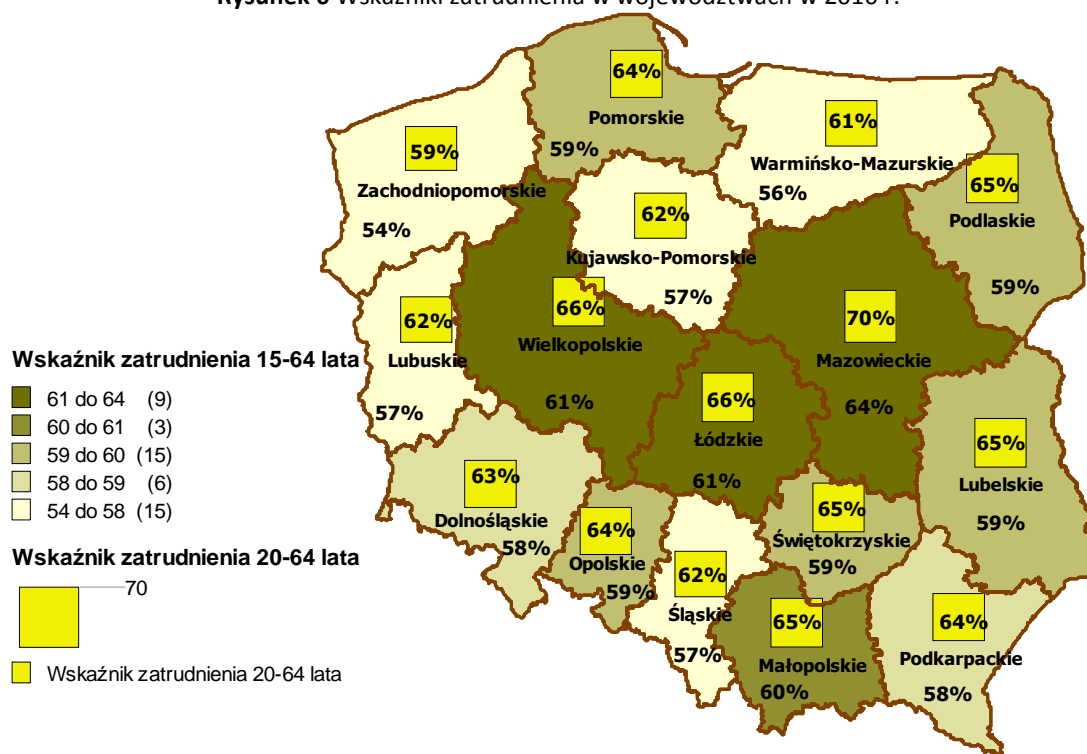
W województwie mazowieckim osiągnięto najniższy wynik w kraju (42,4%, średnia 53,2%) dotyczący efektywności zatrudnieniowej działań realizowanych przez urząd pracy w 2009 r. (stosunek liczby osób, które po zakończeniu udziału w 2009 r. w określonej formie aktywizacji uzyskały w okresie do 3 miesięcy zatrudnienie lub inną pracę zarobkową lub podjęły działalność na własny rachunek, do liczby osób, które w tym samym okresie zakończyły udział w danej formie aktywizacji). Warto zaznaczyć, iż Mazowsze dzieli dystans aż 25 pkt. proc. do regionu o najwyższej wartości wskaźnika ponownego zatrudnienia (lubuskie). Najwyższą efektywnością zatrudnieniową w regionie mazowieckim wyróżnił się powiat żuromiński (66,9%), natomiast najniższą powiat makowski (22,3%). Poza uzyskaniem środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz doposażeniem i wyposażeniem stanowiska pracy, które charakteryzują się 100% efektywnością zatrudnieniową, najbardziej efektywną formą wsparcia osób bezrobotnych na terenie całego kraju (72%) oraz w regionie (58%) okazały się prace interwencyjne. Zakończenie udziału w stażu organizowanym na terenie woj. mazowieckiego dawało uczestnikom 37% prawdopodobieństwo uzyskania zatrudnienia (Polska - 50%). Jednocześnie, co trzecia osoba korzystająca ze wsparcia w postaci przygotowania do zawodu w miejscu pracy, uzyskała zatrudnienie (52%). Natomiast szkolenia w województwie mazowieckim charakteryzowały się 30% efektywnością zatrudnieniową (Polska - 34%). Największy dystans dot. efektywności realizowanych form wsparcia dzieli region od reszty kraju w zakresie prac społecznie użytecznych (35 pkt. proc.) oraz robót publicznych (25 pkt. proc.). Po zakończeniu udziału w robotach publicznych zatrudnienie znalazło 23% uczestników, a w pracach społecznie użytecznych 5%. Warto zaznaczyć, iż w powiecie garwolińskim występuje najwyższa efektywność w województwie w zakresie robót publicznych (79%) i prac społecznie użytecznych (33%). Powiat ciechanowski wyróżnia się najbardziej efektywnymi stażami (74%), a nowodworski i piaseczyński 100%-

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

owym zatrudnieniem po przygotowaniu zawodowym w miejscu pracy. Jednocześnie wsparcie w postaci prac interwencyjnych oraz szkoleń uzyskały najwyższą efektywność w powiecie wyszkowskim (88% i 59%).³

Sytuacja na mazowieckim rynku pracy w świetle wyników badania aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) przedstawia się korzystnie w stosunku do reszty kraju. **Województwo Mazowieckie wyróżnia się najwyższym w kraju poziomem zatrudnienia.** W 2010 r. wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata wynosił 64,4% i był wyższy od średniej dla kraju o 5,1 pkt. proc. Dystans pomiędzy Mazowszem a województwem o najniższym zatrudnieniu (zachodniopomorskie) wynosi 10,7 pkt. proc. Jak we wszystkich województwach, również na Mazowszu występuje znacząco wyższy poziom zatrudnienia mężczyzn (69,8%) niż kobiet (59,1%). W stosunku do roku poprzedniego poziom zatrudnienia na Mazowszu zmniejszył się o 0,4 pkt. proc. Spadek zatrudnienia odnotowano w dziewięciu z szesnastu województw – największy w województwie podlaskim (o 2,5 pkt. proc.). Również poziom zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata w województwie mazowieckim jest najwyższy w kraju i wynosi 69,6% (średnia 64,6%). Zatrudnienie kobiet w wieku 20-64 lata kształtuje się na poziomie 63,5% (57,7%), a mężczyzn 75,9% (71,7%).

Rysunek 6 Wskaźniki zatrudnienia w województwach w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ze względu na brak danych na poziomie powiatów w zakresie wskaźnika zatrudnienia niemożliwe jest ukazanie sytuacji w poszczególnych częściach regionu. Niemniej, mając na uwadze bardzo zróżnicowaną sytuację społeczno-gospodarczą wewnątrz województwa, można spodziewać się, iż również w zakresie zatrudnienia region charakteryzują znaczne wewnętrzne dysproporcje.

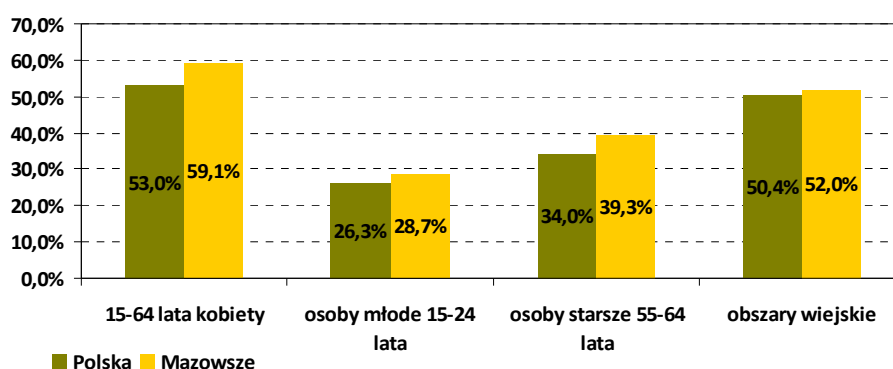
³ Efektywność podstawowych form aktywizacji zawodowej realizowanych w ramach programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w 2009 r., MPiPS Departament Funduszy, Warszawa lipiec 2010 r.

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

Województwo mazowieckie pozytywnie wyróżnia się również w przypadku poziomu zatrudnienia osób młodych 15-24 lata oraz starszych 55-64 lata. W 2010 r. wskaźnik zatrudnienia osób młodych wyniósł 28,7% (Polska 26,3%), niemniej zmniejszył się w stosunku do 2009 r. o 2 pkt. proc. Na poziomie kraju spadek zatrudnienia osób młodych był mniej odczuwalny i wyniósł 0,5 pkt. proc. Na Mazowszu wskaźnik zatrudnienia mężczyzn w wieku 15-24 lata wyniósł 31,4% i był wyższy niż w przypadku kobiet o 5,8 pkt. proc. Przeciętne zatrudnienie mężczyzn w wieku 15-24 lata w kraju było niższe niż na Mazowszu i wynosiło 30,3%, jednak różnica między zatrudnieniem mężczyzn i kobiet na niekorzyść kobiet była wyższa i wynosiła 8,2 pkt. proc. Warto podkreślić, iż na Mazowszu spadek zatrudnienia osób młodych w większym stopniu dotyczył mężczyzn (o 3,1 pkt. proc.) niż kobiet (o 1,5 pkt. proc.). W kraju sytuacja przedstawiała się odwrotnie. Zatrudnienie kobiet zmniejszyło się o 1,1 pkt. proc., podczas gdy w przypadku mężczyzn odnotowano bardzo niewielki spadek (o 0,1 pkt. proc.).

W przeciwieństwie do osób młodych, sytuacja osób w wieku 55-64 lata na rynku pracy w zakresie zatrudnienia w 2010 r. uległa poprawie. Wskaźnik zatrudnienia osób starszych na Mazowszu wzrósł o 2,3 pkt. proc. i wyniósł 39,3% (Polska 34% - wzrost o 1,7 pkt. proc.). Uwagi wymaga fakt, iż w województwie podkarpackim wskaźnik zatrudnienia osób starszych jest wyższy niż na Mazowszu i wynosi 39,6%. Jednocześnie warto zaznaczyć, iż poprawa sytuacji osób starszych na rynku pracy nie dotyczyła wszystkich województw – na Dolnym Śląsku i w Małopolsce wystąpił spadek poziomu zatrudnienia osób starszych. Zatrudnienie mężczyzn w wieku 55-64 lata w regionie mazowieckim wynosiło 50,9% i jak wspomniano powyżej, plasuje Mazowsze na drugiej pozycji w kraju. Natomiast pod względem poziomu zatrudnienia kobiet w wieku 55-64 lata (29,7%) województwo mazowieckie zajęło trzecią lokatę w kraju (po woj. łódzkim i podkarpackim). Jednocześnie pozycję lidera województwo mazowieckie traci, jeśli weźmiemy pod uwagę zatrudnienie na wsi. W 2010 r. wskaźnik zatrudnienia na wsi na obszarze Mazowsza wynosił 52%, co oznacza spadek o 1,9 pkt. proc. w stosunku do roku ubiegłego. W pięciu województwach odnotowano wyższy poziom zatrudnienia na wsi (wielkopolskie, łódzkie, lubelskie, podkarpackie, świętokrzyskie).

Rysunek 7 Wskaźniki zatrudnienia na Mazowszu i w Polsce w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

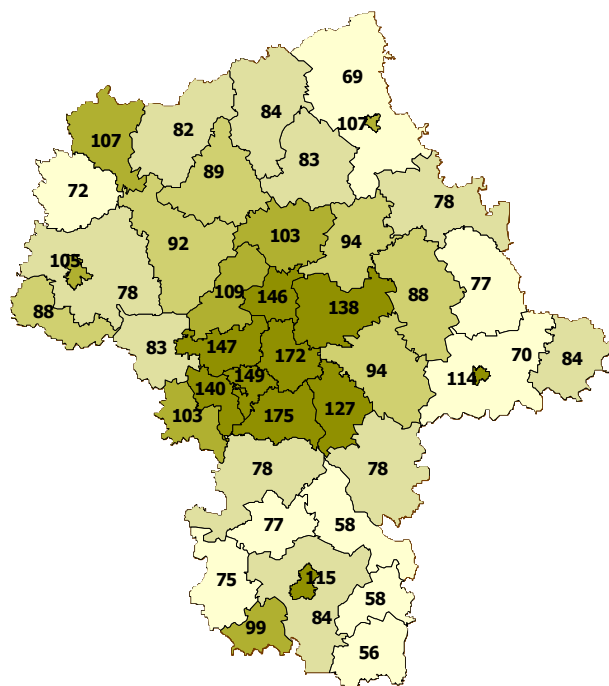
Stopa bezrobocia według BAEL w 2010 r. na Mazowszu wyniosła 7,4% i była najniższa w kraju. W stosunku do średniej dla kraju, poziom bezrobocia był niższy o 2,5 pkt. proc. Zarówno na terenie województwa mazowieckiego, jak i całego kraju stopa bezrobocia zwiększyła się o 1,4 pkt. proc. Najwyższy poziom bezrobocia występuje w województwie zachodniopomorskim (12,3%). Poziom bezrobocia kobiet w regionie mazowieckim wynosił 7,2% i był niższy od bezrobocia mężczyzn o 0,4 pkt. proc. Warto zaznaczyć, iż jest to

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

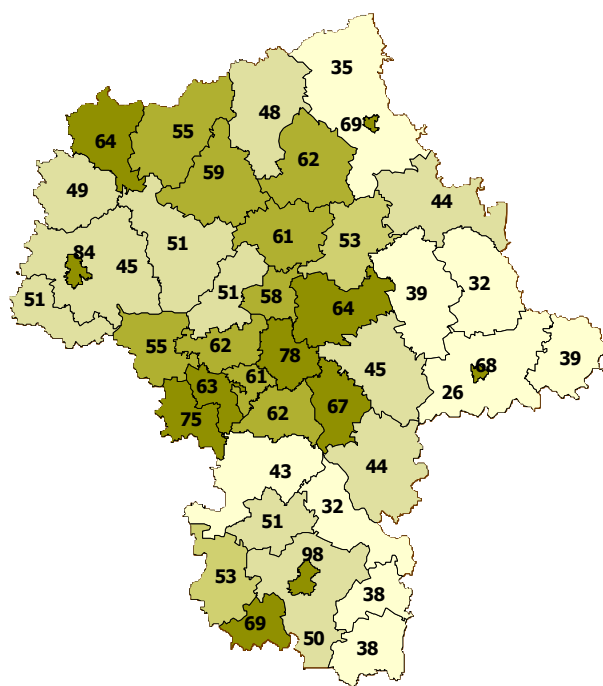
odwrotna tendencja niż na poziomie kraju, gdzie zjawisko bezrobocia w większym stopniu dotyczy kobiet (10%) niż mężczyzn (9,3%). Jednocześnie, najwyższe bezrobocie kobiet występowało na terenie Podkarpacia (12,3%). Tym samym dystans między regionem o najniższej i najwyższej stopie bezrobocia kobiet wynosił 5,1 pkt. proc.

Województwo mazowieckie wyróżnia się najwyższym poziomem przedsiębiorczości w Polsce. Na terenie województwa w 2010 r. na 10 tys. ludności zarejestrowano 127 nowych podmiotów gospodarczych w stosunku do średniej dla kraju na poziomie 105 podmiotów. Najmniej podmiotów gospodarczych zarejestrowano na Podkarpaciu (75). Jednocześnie z rejestru REGON na Mazowszu wyrejestrowano 64 podmioty na 10 tys. ludności, co zbliżone jest do średniego poziomu dla kraju (62). Poniżej przedstawiono sytuację w zakresie przedsiębiorczości w poszczególnych powiatach. **Głównie centralna część województwa wyróżnia się wysokim poziomem przedsiębiorczości.** Warto wskazać na dynamikę zmian w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej. Powiaty charakteryzujące się wysoką liczbą nowo zarejestrowanych podmiotów, wyróżniają się również w zakresie podmiotów wyrejestrowywanych z rejestru REGON.

Rysunek 8 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności (2010 r.)

Rysunek 9 Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON na 10 tys. ludności (2010 r.)

Podmioty nowo zarejestr. na 10 tys. ludności

114 do 175	(11)
99 do 114	(8)
88 do 99	(6)
78 do 88	(11)
56 do 78	(9)

Podmioty wyrejestrowane z REGON na 10 tys. ludności

63 do 98	(12)
55 do 63	(9)
53 do 55	(2)
44 do 53	(13)
26 do 44	(9)

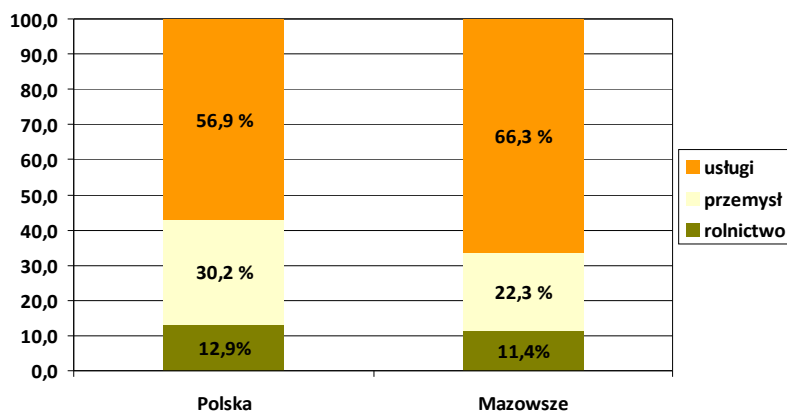
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Struktura zatrudnienia w województwie mazowieckim wyraźnie różni się od sytuacji w całym kraju. Przede wszystkim **Mazowsze jest regionem o najwyższym udziale zatrudnienia w usługach** - aż 66,3% osób zatrudnionych było w sektorze usług, czyli o 9,4 pkt. proc. więcej niż w kraju. Jednocześnie, województwo mazowieckie charakteryzuje niższy niż w kraju udział przemysłu (o 7,9 pkt. proc.) oraz rolnictwa (1,5 pkt. proc.) w zatrudnieniu. W stosunku

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

do roku poprzedniego, w regionie mazowieckim w 2010 r. zwiększył się poziom zatrudnienia w sektorze usług (o 1,2 pkt. proc.) kosztem spadku zatrudnienia w przemyśle (o 0,9 pkt. proc.) i rolnictwie (o 0,3 pkt. proc.).

Rysunek 10 Zatrudnienie według sektorów gospodarki w 2010 r.

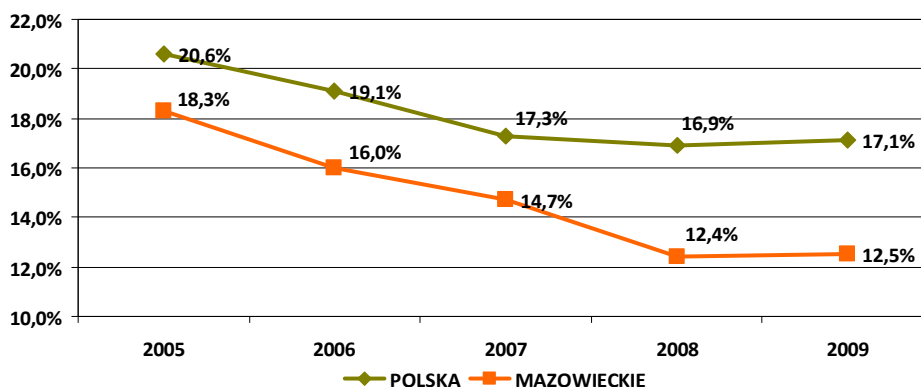
Źródło: Opracowanie własne na podstawie *SRK Podstawowe wskaźniki realizacji*, GUS kwiecień 2011 r.

Jednocześnie warto podkreślić, iż województwo mazowieckie charakteryzuje również najwyższy w kraju odsetek osób pracujących w sektorze badawczo-rozwojowym – w 2009 r. wyniósł on 1,4% w stosunku do średniej dla kraju na poziomie 0,8%. W stosunku do roku poprzedniego wartość miernika na Mazowszu wzrosła o blisko 0,1 pkt. proc. (na poziomie kraju wzrost wyniósł 0,01 pkt. proc.).

Sytuacja społeczna

Jeśli chodzi o zagrożenie ubóstwem relatywnym mierzone na poziomie województw, sytuacja Mazowsza przedstawia się korzystnie na tle kraju. W 2009 r. wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w regionie wyniósł 12,5% i należał do dwóch najniższych w kraju (po województwie opolskim - 11%). Warto zwrócić uwagę, iż dystans dzielący region od pozostałej części kraju zwiększa się na przestrzeni lat. W 2009 r. poziom zagrożenia ubóstwem na Mazowszu był niższy niż w kraju o 4,6 pkt. proc., w 2006 r. różnica wynosiła 3,1 pkt. proc. Jednak należy pamiętać, iż na wyniki województwa mazowieckiego w dużym stopniu wpływają dane dotyczące aglomeracji warszawskiej, która charakteryzuje się stosunkowo dobrą sytuacją społeczną w porównaniu do pozostałych powiatów województwa.

Rysunek 11 Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych

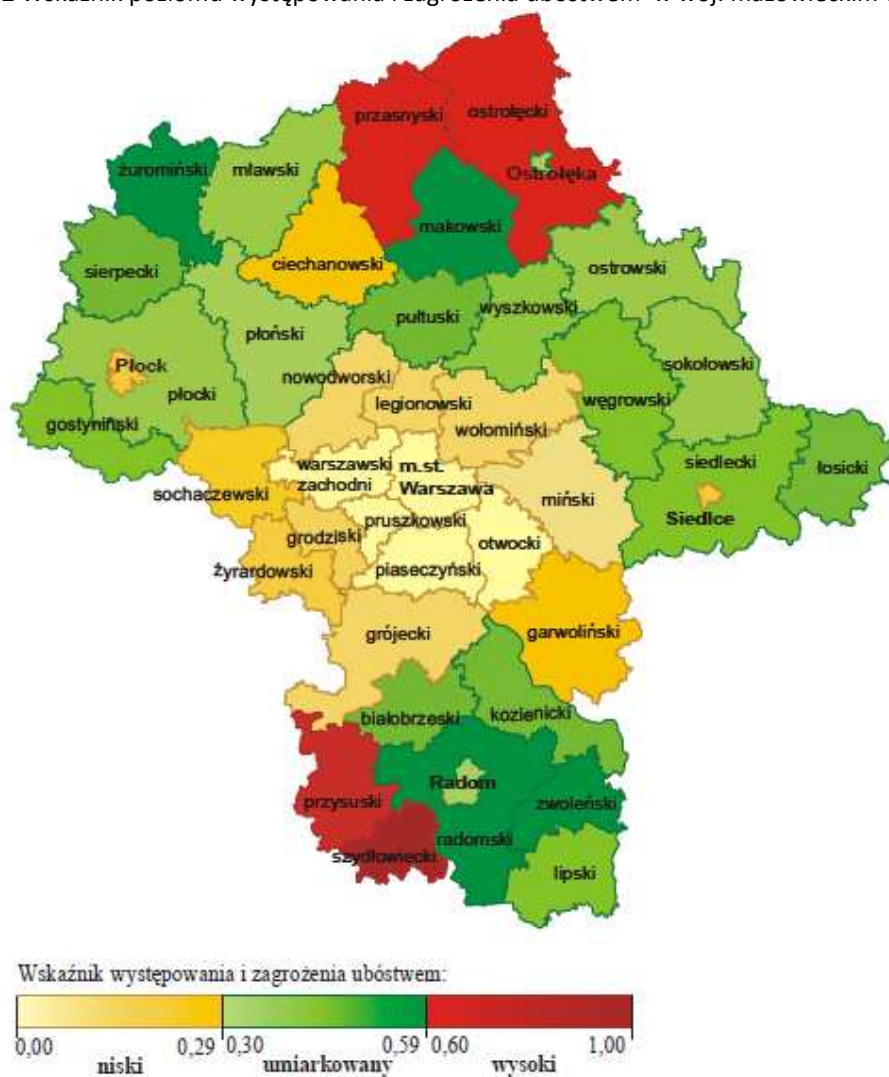

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

W 2009 r. ze świadczeń pomocy społecznej w województwie mazowieckim skorzystało 239,2 tys. osób, w tym blisko 166 tys. ze świadczeń pieniężnych. Klienci pomocy społecznej stanowili 4,6% mieszkańców województwa. Wśród najczęstszych powodów udzielenia pomocy społecznej znalazło się ubóstwo, bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Na mapie poniżej wskazano zagrożenie ubóstwem w powiatach województwa mazowieckiego w 2009 r.

Rysunek 12 Wskaźnik poziomu występowania i zagrożenia ubóstwem w woj. mazowieckim w 2009 r.⁴

Źródło: Emilia Wyszłomierska, *Problem ubóstwa na terenie województwa mazowieckiego w 2009 r.*, GUS, Warszawa 2010, str.19

Zastosowane w badaniu GUS trzy poziomy zagrożenia ubóstwem wskazują na zróżnicowanie zjawiska w powiatach województwa mazowieckiego. Badanie wskazuje

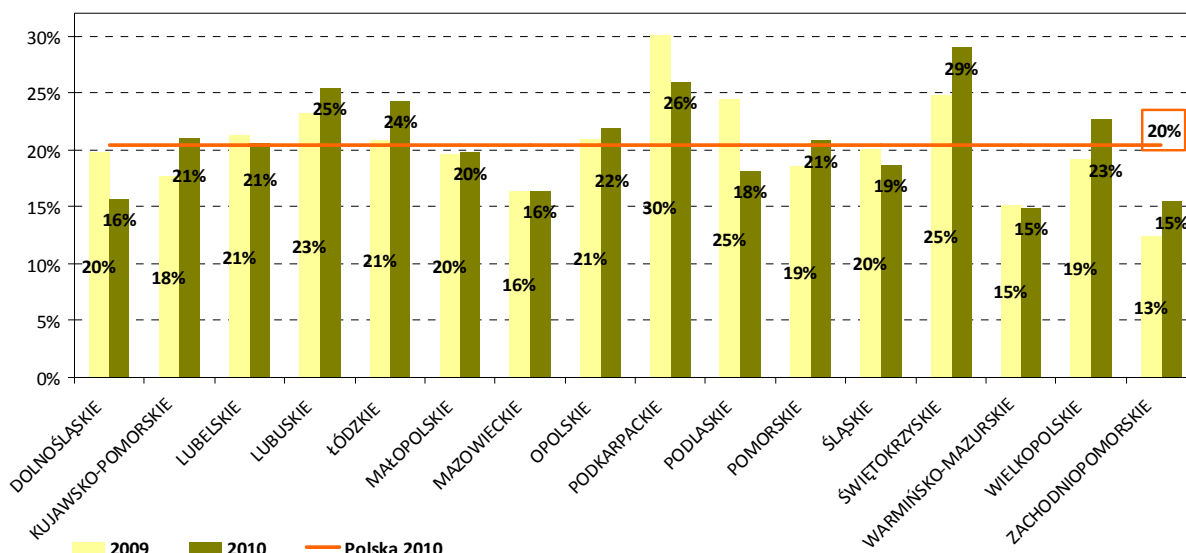
⁴ W oparciu o metodę wzorca rozwoju obliczono wskaźnik wzorca rozwoju, określający poziom występowania i zagrożenia ubóstwem w powiatach woj. mazowieckiego. Wskaźnik przyjmuje wartości $<0,1>$, gdzie wartości bliskie zero oznaczają najmniejsze zagrożenie ubóstwem, a bliskie 1 zagrożenie największe. W badaniu wykorzystano metodę wzorca rozwoju Hellwiga, wykorzystano 4 zmienne: liczbę zarejestrowanych bezrobotnych; liczbę osób w rodzinach, które w badanym roku otrzymały świadczenia z pomocy społecznej z powodu ubóstwa; liczbę osób w rodzinach, które w badanym roku otrzymały świadczenia z pomocy społecznej przyznawane dla osób bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego; liczbę osób w rodzinach, które w badanym roku otrzymały świadczenia z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby – za E. Wyszłomierska, *Problem ubóstwa*, GUS, Warszawa 2010 r.

skale ubóstwa w poszczególnych częściach regionu (nie uwzględnia potencjału ekonomicznego czy zamożności mieszkańców). Zagrożeni ubóstwem w stopniu wysokim w 2009 r. byli mieszkańcy powiatów szydłowieckiego (0,89), przysuskiego (0,65) oraz ostrołęckiego i przasnyskiego (po 0,6). **Powiaty o stosunkowo wysokim zagrożeniu ubóstwem występują w północnej oraz południowej części województwa.**⁵

Również kondycja gospodarstw domowych w regionie wskazuje na korzystniejsze położenie Mazowsza w stosunku do pozostałych województw. Przeciętna liczba osób pracujących w gospodarstwie domowym w 2009 r. wyniosła 1,18 i była wyższa od wartości na poziomie kraju (1,13). Niemniej, zarówno w regionie jak i w kraju przeciętna liczba osób pracujących zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego (o 0,03). Jednocześnie, w województwie mazowieckim występowała niższa przeciętna liczba osób pobierających świadczenia z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej (0,72) niż w kraju (0,82). Dodatkowo, w regionie oraz w kraju w porównaniu do roku ubiegłego wartość miernika pozostała bez zmian.

Sytuacja osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim w kontekście zatrudnienia jest stosunkowo niekorzystna w porównaniu do pozostałych województw. Co więcej, tendencja ta zdaje się nie tylko utrzymywać, ale i pogarszać na przestrzeni ostatnich lat. W 2010 r. **Mazowsze ze wskaźnikiem zatrudnienia osób niepełnosprawnych** wynoszącym 16,4% **plasowało się na 13 pozycji w kraju.** Do regionu o najwyższym zatrudnieniu niepełnosprawnych (świętokrzyskie), województwo dzieliło aż 12,6 pkt. proc. Dla porównania, w 2006 r. mazowieckie zajmowało 11 lokatę w zakresie zatrudnienia niepełnosprawnych (14,2%). Tym samym, na przestrzeni czterech lat wskaźnik zatrudnienia niepełnosprawnych na Mazowszu wzrósł o 2,2 pkt. proc., podczas gdy na poziomie kraju wzrost ten wynosił 3,2 pkt. proc. Warto zaznaczyć, iż w stosunku do 2009 r. sytuacja osób niepełnosprawnych w regionie minimalnie się pogorszyła (o 0,1 pkt. proc), przy jednoczesnym wzroście zatrudnienia przedmiotowej grupy na poziomie kraju o 0,4 pkt. proc.

Rysunek 13 Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych według regionów w latach 2009-2010 r.

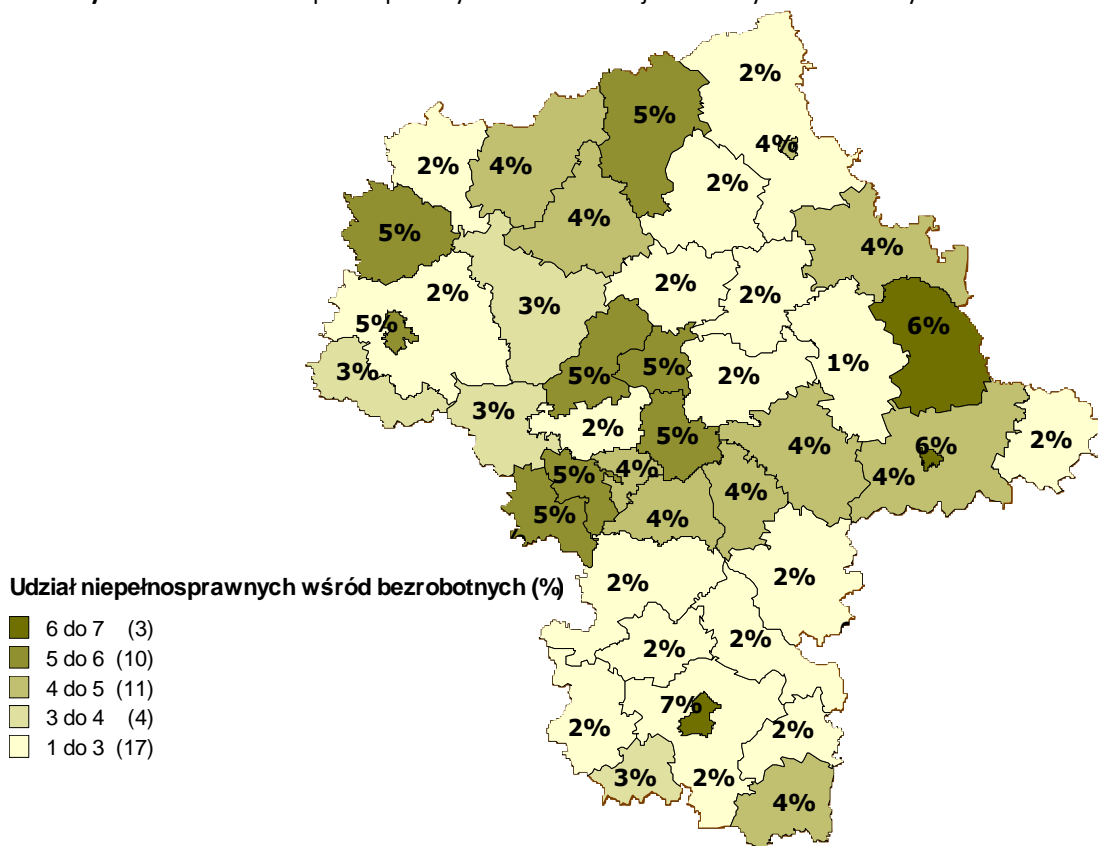
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

⁵ Emilia Wyszłomierska, *Problem ubóstwa na terenie województw mazowieckiego w 2009 r.*, GUS, Warszawa 2010

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

W województwie mazowieckim wśród zarejestrowanych bezrobotnych było 8,9 tys. osób niepełnosprawnych, co stanowi 3,7% przedmiotowej grupy. Tym samym odsetek osób niepełnosprawnych wśród bezrobotnych w regionie jest niższy niż w kraju o 1,9 pkt. proc. Niemniej w 8 powiatach osoby niepełnosprawne wśród bezrobotnych stanowiły 5% i więcej. Najwyższy udział niepełnosprawnych wśród bezrobotnych występuje w Radomiu (6,5%), natomiast najniższy w powiecie węgrowskim (1,3%).

Rysunek 14 Udział niepełnosprawnych w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w 2010r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Rynek pracy woj. mazowieckiego w 2010 r.*, WUP w Warszawie, kwiecień 2011 r.

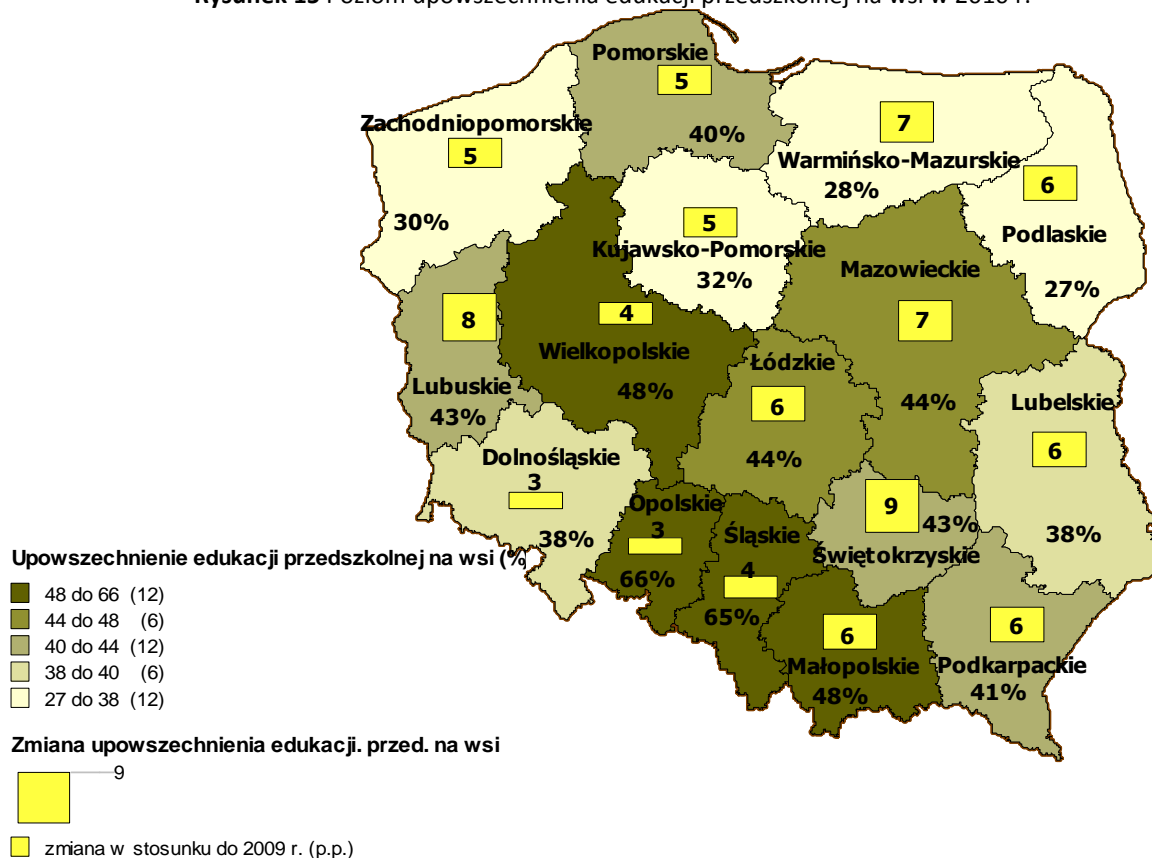
Edukacja i wykształcenie

Upowszechnianie edukacji przedszkolnej w województwie mazowieckim należy do trzech najwyższych w kraju (po województwie opolskim i śląskim) i wynosi 74,9%. Uwzględniając poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej w Polsce (69,9%), sytuacja na Mazowszu wydaje się być korzystna. Niemniej, do województwa opolskiego charakteryzującego się najwyższym poziomem upowszechnienia edukacji przedszkolnej, Mazowsze dzieli 7,1 pkt. proc. W porównaniu do 2009 r. odsetek dzieci uczęszczających do przedszkola w wieku 3-6 lat na terenie województwa mazowieckiego zwiększył się o 2,8 pkt. proc. (Polska – 2,6 pkt. proc.). Jednocześnie warto zaznaczyć, iż 2009 r. w regionie mazowieckim na jedno miejsce w przedszkolu przypadało 1,7 dziecka (średnia wynosi 1,8). Dostępność przedszkoli była zróżnicowana na poziomie powiatów i wynosiła od 1,2 dziecka na miejsce w przedszkolu w Warszawie do 5,5 w powiecie szymborskim. Warto zaznaczyć, iż niekorzystną sytuację na szymborskim rynku pracy (najwyższa stopa bezrobocia w regionie) dodatkowo potęguje utrudniony dostęp do opieki przedszkolnej. **W większości powiatów regionu mazowieckiego**

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

(w 30 z 42) stosunek liczby dzieci do miejsc w przedszkolach był mniej korzystny niż na poziomie kraju.

Rysunek 15 Poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej na wsi w 2010 r.

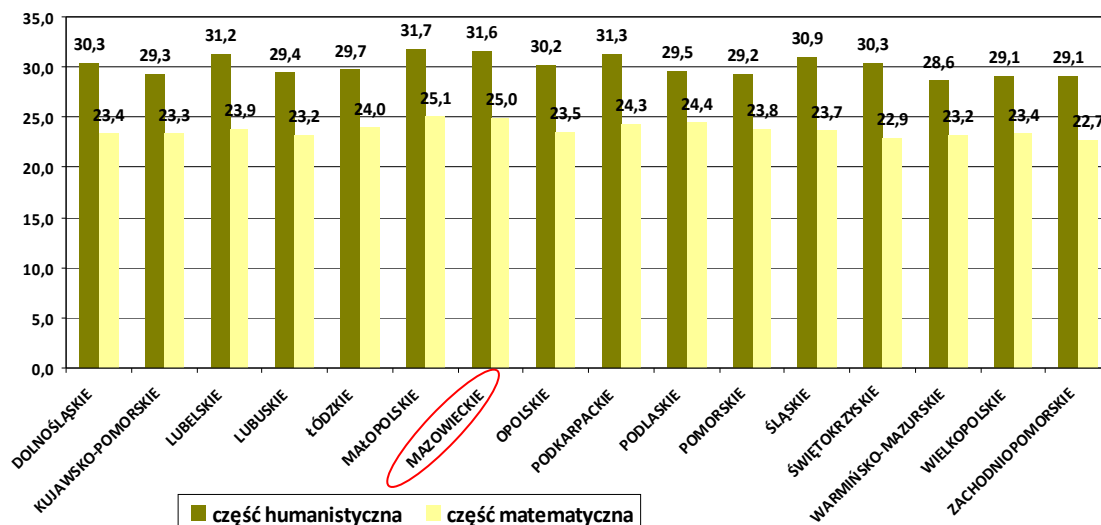
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Znacznie mniej korzystnie przedstawia się sytuacja w regionie mazowieckim, jeśli weźmiemy pod uwagę upowszechnienie edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich. W 2010 r. 43,5% dzieci w wieku 3-6 lat z obszarów wiejskich uczęszczało do przedszkola. Odsetek ten jest nieznacznie wyższy niż na poziomie kraju (43%), niemniej pod względem edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich Mazowsze plasuje się dopiero na 6. pozycji w Polsce. W stosunku do roku ubiegłego odsetek dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej na wsi zwiększył się o 6,5 pkt. proc., w czym niewątpliwie miało w tym swój udział wsparcie wdrażane w ramach Priorytetu IX PO KL. Na poziomie kraju upowszechnienie edukacji przedszkolnej zwiększyło się o 5,5 pkt. proc.

Warto również zaznaczyć, iż województwo mazowieckie charakteryzuje się wysokim poziomem kształcenia gimnazjalnego. Wyniki egzaminów gimnazjalnych plasują region na drugim miejscu w kraju, tuż za Małopolską. Uczniowie z terenów Mazowsza w części humanistycznej uzyskali przeciętnie 31,6 pkt. (średnia 30,3 pkt.). Jednocześnie, wyniki uzyskane w części matematycznej przez uczniów z całego kraju były niższe niż w części humanistycznej. Uczniowie z regionu mazowieckiego przeciętnie z egzaminu z matematyki uzyskali 24,96 pkt. (średnia 23,9 pkt.).

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTW

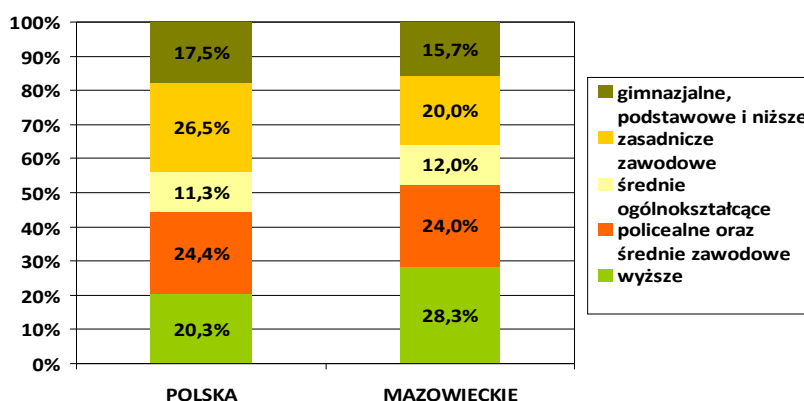
Rysunek 16 Wyniki egzaminów gimnazjalnych w województwach w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Osiągnięcia uczniów kończących gimnazjum w roku 2010*, Sprawozdanie z egzaminu gimnazjalnego 2010, Centralna Komisja egzaminacyjna

Struktura ludności województwa mazowieckiego pod względem wykształcenia wyraźnie odbiega od sytuacji w kraju. Przede wszystkim, na terenie Mazowsza występuje znacząco większy udział osób z wykształceniem wyższym (o 8 pkt. proc.). Aż 28,3% ludności posiada wykształcenie wyższe, co plasuje region na pierwszym miejscu w kraju. Jednocześnie w województwie występuje znacznie niższy udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym niż na poziomie kraju (o 6,5 pkt. proc.). Mazowsze charakteryzuje również niższy odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (o 1,8 pkt. proc.), którym legitymowało się 15,7% mieszkańców regionu. Natomiast odsetek osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym nie odbiega znacząco od wartości średnich dla całego kraju.

Rysunek 17 Struktura ludności w wieku 15-64 lata według wykształcenia (2010 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Warto także podkreślić, iż Mazowsze wyróżnia się również w zakresie kształcenia ustawicznego. W 2010 r. 7,7% mieszkańców województwa mazowieckiego w wieku 25-64 lata dokształcało się. Jest to **najwyższy poziom uczestnictwa w kształceniu ustawicznym w kraju (średnia 5,3%)**. Na drugim miejscu uplasowało się województwo pomorskie, ale różnica w stosunku do Mazowsza wyniosła 1,1 pkt. proc. Region mazowiecki jest zdecydowanym liderem w zakresie kształcenia ustawicznego na przestrzeni ostatnich lat.

Spis ilustracji

Rysunek 1 Wskaźnik urbanizacji w powiatach woj. mazowieckiego (III kwartał 2010 r.).....	4
Rysunek 2 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (2010 r.)	5
Rysunek 3 Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach woj. mazowieckiego (IV kwartał 2010 r.)	6
Rysunek 4 Udział kobiet i mieszkańców obszarów wiejskich w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w woj. mazowieckim w 2010 r.....	7
Rysunek 5 Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych dłużej niż rok wśród bezrobotnych ogółem w 2010 r.....	8
Rysunek 6 Wskaźniki zatrudnienia w województwach w 2010 r.....	9
Rysunek 7 Wskaźniki zatrudnienia na Mazowszu i w Polsce w 2010 r.	10
Rysunek 8 Podmioty nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności (2010 r.)	11
Rysunek 9 Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON na 10 tys. ludności (2010 r.)	11
Rysunek 10 Zatrudnienie według sektorów gospodarki w 2010 r.....	12
Rysunek 11 Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych	12
Rysunek 12 Wskaźnik poziomu występowania i zagrożenia ubóstwem w woj. mazowieckim w 2009 r.....	13
Rysunek 13 Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych według regionów w latach 2009-2010 r.	14
Rysunek 14 Udział niepełnosprawnych w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w 2010r..	15
Rysunek 15 Poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej na wsi w 2010 r.....	16
Rysunek 16 Wyniki egzaminów gimnazjalnych w województwach w 2010 r.....	17
Rysunek 17 Struktura ludności w wieku 15-64 lata według wykształcenia (2010 r.)	17